

Anpassningar av studier och arbete för unga vuxna med diagnosen högfungerande autism

—
situationen för ungdomar som blir marginaliserade och
sysslösa efter gymnasiet och som har svårt att passa
in i dagens slimmade arbetsmarknad

Martin Hugo

Docent i pedagogik vid Jönköping university

RFMAs konferens 6 oktober, 2020

Högfungerande autism

- En av de neoropsykiatriska funktionsnedsättningarna (NPF)
- Tidigare benämndes diagnosen *Asperger*
- För att få diagnosen högfungerande autism krävs en utredning och att ett antal kriterier uppfylls

Medmänniskor med diagnosen högfungerande autism tillskrivs ofta följande medicinska begränsningar

- Bristande social kognition
- Bristande empatisk förmåga
- Bristande företagsamhet och oförmåga att ta initiativ
- Eftersatt förmåga till planering och flexibilitet

Men det är farligt att betrakta en diagnos som ett statistiskt dokument!

- Det är en heterogen grupp
- ALLA människor kan lära sig
- Bristande förmågor är inte statiska och oberoende av det sammanhang individen befinner sig i

Alltså det viktigaste egentligen är att du inte kan dra alla över en kam. Du kan läsa en utredning och se att den här personen har den eller den diagnosen, men det finns ingen som har en diagnos 'by the book' utan det är individer, de är människor i första hand. (Rektor)

Situationen för personer med högfungerande autism

Skola: Svårigheter att klara skolgång, brist på anpassningar, mobbning, utanförskap

Arbetsliv: Svårt att få och behålla arbete, högre arbetslöshet, värre drabbade av den alltmer avreglerade arbetsmarknaden

Jag har aldrig varit riktigt kompis med skolan...när det blir lov så går liksom humöret upp och sen när skolan börjar igen så går det ner och så är det depression igen. Men den sommaren så blev det inget sånt där uppsving...det blev bara värre och jag försökte ta livet av mig. (Albin)

Vi har intervjuat 35 unga vuxna med diagnosen högfungerande autism

* Hur ser utbildning och undervisningen ut när det fungerar för dem?

Grundförutsättningarna för att kunna lyckas i skola/utbildning:

- Trygghet – Att inte bli utsatt för kränkningar och mobbning
- Att uppleva sig förstådd

När dessa två punkter fungerar blir sedan andra anpassningar också viktiga

Anpassningar som gör att det fungerar handlar ofta om:

- Förutsägbarhet
- Tydliga strukturer och mål i undervisningen
- Att få fokusera på en sak i taget
- Möjligheten att kunna välja bort interaktivitet

Förutsägbarhet:

På måndagar första timmen då förklarar de vad som händer under veckan och vad man ska tänka på...ibland så finns det aktiviteter efter skolan som de påpekar [...] Det är ganska skönt att veta vad som händer under veckan...ganska skönt att veta att det kommer hända. Om vi inte hade veckoplanering då hade man blivit ganska stressad. Det är ganska skönt att ha en veckoplanering istället för att bli chockerad varje gång... oj nu händer det någonting nytt idag...oj nu igen och nu en gång till. Då blir man stressad på grund av det [...] och varje lektion som vi har här så lägger de upp hur det kommer se ut under lektionen [...] det är väldigt bra tycker jag. Sen efter två timmar då kommer maten. Man får också reda på matlistan...vad det är för mat. Då vet man lite...ah men jag kan äta den här maten idag. (Tobias)

Lärandets sociala dimensioner:

- Att fungera bättre socialt med andra
- Att utveckla sin empatiska förmåga
- Att våga försöka
- Att be om hjälp
- Att prata inför folk

Att våga försöka:

Det största problemet när man kom hit...man försökte inte själv...men jag har lärt mig en vettig grej när jag har vart här...och det är försök för helvete själv du kommer klara det.

Tillitsfulla relationer med lärare där man känner sig trygg och förstörd är viktigt:

Jag har blivit bemött bättre här än jag någonsin blivit på något annat ställe.

När man kom hit så var det jättebra för dom vet precis hur dom ska hantera oss och dom är bra människor.

Han kan skämta lite och så när det är lektionstid. Så det blir ju lite roligare då att sitta och lyssna så att säga.

Han får en ju att känna sig till ro här. Han får en till å känna sig lugn. Och han får en till å känna sig välkommen [...] och det är tack vare att han är där å han är sig själv och han är så lugn som möjligt och liksom han får en själv till å känna ett lugn. Man får liksom när man är i närheten av han så får man lugn energi och då blir man själv lugn...och det är nog det största stödet han har gett mig.

Varför fungerar folkhögskolan för medmänniskor med högfungerande autism?:

- Individ går före ämne
- Alla känner sig trygga på folkhögskolan
- De upplever sig sedda, bekräftade och förstådda
- Tydliga strukturer och förutsägbarhet
- Möjlighet att arbeta i sin egen takt
- Bra socialpedagogiskt stöd som möjliggör undervisning
- Deltagarna har valt själva att studera
- Mindre undervisningsgrupper

Om någon vill läsa mer:

Hugo, M. & Hedegaard, J. (2020). *Unga vuxna med högfungerande autism – när utbildningen även behöver ge sociala förutsättningar*. FoU skriftserie nr 9/2020. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Hugo, M & Hedegaard, J. (2020). Inclusion through Folk High School in Sweden – The Experience of Young Adult Students with High-functioning Autism. *Disability and Rehabilitation*. doi: <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1717651>

Hugo, M., Hedegaard, J & Bjursell, C. (2019). *Folkhögskolan som inkluderande miljö för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*. Encellrapport 1:2019. Nomen förlag/Books on demand.

Hedegaard, J. & Hugo, M. (2018). Functional workplaces for people with disabilities. In H. Ahl, I. Bergmo Prvulovic & K. Kilhammar (Eds.), *HR - Nordic perspectives* (p. 163–176). Oxford: Routledge.

Hedegaard, J & Hugo, M. (2017). Social dimensions of learning – The experience of young adult students with Asperger syndrome at a supported IT education. *Scandinavian Journal of Disability Research*. 19(3), 256-268.